

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาขอเสนอสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้คือ

1. วัตถุประสงค์ของการศึกษา
2. วิธีดำเนินการศึกษา
3. สรุปผลการศึกษา
4. อภิปรายผลการศึกษา
5. ข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อการการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม

2. วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษา แบ่งออกได้ตามลำดับดังนี้คือ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แยกได้ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งสิ้น 85 คน

2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม

2.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ การดำเนินงานใน
ทักษะของคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1
ตำบลห้วยคง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถาม มี 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับคณะกรรมการกลุ่มอาชีพ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และระดับ
การศึกษา

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มอาชีพ มีลักษณะเป็น
แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มาก
ที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของ
คณะกรรมการกลุ่มอาชีพ ปลูกพืชสมุนไพร เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบ
แบบสอบถาม ได้ตามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการดำเนินงาน
ของกลุ่ม

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับสมาชิก แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และระดับ
การศึกษา

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร มีลักษณะเป็น
แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มาก
ที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของ
กลุ่มอาชีพ ปลูกพืชสมุนไพร เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ตาม
แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่ม

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้
ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สรุปผลการศึกษา

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้คือ

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษา ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 36-45 ปี และจบระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ตามลำดับ

3.2 การวิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยดง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยดง อำเภอนาขาน จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า

ระดับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยดง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยดง อำเภอนาขาน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด ได้แก่ ด้านกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านสร้างข้อตกลงร่วมและกฎระเบียบของกลุ่ม ด้านการวางแผนกิจกรรมของกลุ่ม ด้านการพัฒนาผู้นำและสมาชิก ส่วนที่เหลือมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ด้านการขยายผล ด้านการประเมินผล และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านการสร้างข้อตกลงร่วมและกฎระเบียบของกลุ่ม อยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านการวางแผนกิจกรรมของกลุ่ม อยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ด้านการพัฒนาผู้นำและสมาชิก อยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ และ ด้านการขยายผล อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

3.3 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิก ต่อการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยดง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยดง อำเภอนาขาน จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า

ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิก ต่อการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยดง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยดง อำเภอนาขาน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 1 ท่านมีส่วนร่วมในกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ข้อ 2 ท่านมีส่วนร่วมประชุมในการกำหนดข้อตกลงร่วมหรือกฎระเบียบของกลุ่ม ข้อ 6 ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของกลุ่ม ข้อ 3 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมของกลุ่ม

ส่วนที่เหลือ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อ 4 ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และ ข้อ 6 ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกลุ่ม

3.4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยดง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยดง อำเภอนาตุน จังหวัดมหาสารคาม

3.4.1 ผลการวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยดง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยดง อำเภอนาตุน จังหวัดมหาสารคาม โดยสมาชิกกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร ได้สรุปปัญหา อุปสรรค โดยเรียงลำดับความถี่ จากมาก ไปหาน้อย ดังนี้

1. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

1.1 ปัญหาการกำหนดวัตถุประสงค์ เช่น การสร้างรายได้เสริมแก่สมาชิกกลุ่ม ยังไม่ชัดเจนว่าจะให้สมาชิกแต่ละคนมีรายได้เดือนละเท่าไร มีความถี่ จำนวน 12 คน

1.2 ปัญหาที่ประชุม ไม่ได้เปิดโอกาสให้สมาชิก ได้อภิปรายถึงการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มอย่างทั่วถึง ก่อนลงมติ

2. ด้านการสร้างข้อตกลงร่วมและกฎระเบียบของกลุ่ม

2.1 ปัญหาการร่างระเบียบข้อตกลงของกลุ่ม ยังขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติ

2.2 ปัญหาขาดการปรับปรุงข้อกำหนด หรือกฎเกณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับปัจจุบัน

3. ด้านการวางแผนกิจกรรมของกลุ่ม

3.1 ปัญหา ขาดการอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก เกี่ยวกับเรื่องเพาะปลูกพืชสมุนไพร และการดูแลบำรุงรักษา

3.2 ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการ และสมาชิก ยังไม่ชัดเจน

4. ด้านการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

4.1 ปัญหาสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ครบ เนื่องจากติดภารกิจการประกอบอาชีพหลักเช่น ทำนา ทำไร่ รับจ้างทั่วไป

4.2 ปัญหาขาดการให้ความรู้เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยว การแปรรูป (การทำให้แห้ง) และการบรรจุหีบห่อเพื่อจำหน่าย

5. ด้านการพัฒนาผู้นำและสมาชิก

5.1 ปัญหาขาดการศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง จากกลุ่มปลูกพืชสมุนไพรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อมาพัฒนาผู้นำ

5.2 ปัญหาขาดงบประมาณ ค่าตอบแทนให้แก่วิทยากรที่มาฝึกอบรม ให้ความรู้เรื่องพืชสมุนไพร

6. ด้านการประเมินผล

6.1 ปัญหาขาดการติดตามประเมินผล ประสิทธิภาพของพืชสมุนไพร

7. ด้านการขยายผล

7.1 ปัญหาขาดงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ เพื่อขยายตลาดผลิตภัณฑ์

3.4.2 ผลการวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านหัวดง หมู่ที่ 1 ตำบลหัวดง อำเภอนาขุณ จังหวัดมหาสารคาม สามารถสรุปข้อเสนอแนะ โดยเรียงลำดับความถี่ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

1.1 ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างรายได้เสริมแก่สมาชิกกลุ่มให้ชัดเจน เช่น ให้รายได้ไม่ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อครอบครัวต่อเดือน

1.2 ที่ประชุม ควรได้เปิดโอกาสให้สมาชิก ได้อภิปรายถึงการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มอย่างกว้างขวาง ก่อนลงมติ

2. ด้านการสร้างข้อตกลงร่วมและกฎระเบียบของกลุ่ม

2.1 ควรมีการการร่างระเบียบข้อตกลงของกลุ่ม ให้ชัดเจนในทางปฏิบัติ

2.2 ควรมีการปรับปรุงข้อกำหนด หรือกฎเกณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับ

ปัจจุบัน

3. ด้านการวางแผนกิจกรรมของกลุ่ม

3.1 ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก เกี่ยวกับเรื่องเพาะปลูกพืชสมุนไพร และการดูแลบำรุงรักษา

3.2 ควรมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการ และสมาชิกให้ชัดเจน

4. ด้านการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

4.1 ควรอธิบายความสำคัญในการเข้าร่วมประชุมให้แก่สมาชิกทราบ เพื่อให้สมาชิก มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมประชุม

4.2 ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยว การแปรรูป (การทำให้แห้ง) และการบรรจุหีบห่อเพื่อจำหน่าย

5. ด้านการพัฒนาผู้นำและสมาชิก

5.1 ควรมีการศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง จากกลุ่มปลูกพืชสมุนไพรที่ประสบความสำเร็จเพื่อมาพัฒนาผู้นำ

5.2 ควรจัดงบประมาณ ค่าตอบแทนให้แก่วิทยากรที่มาฝึกอบรม ให้ความรู้เรื่องพืชสมุนไพร

6. ด้านการประเมินผล ควรมีการติดตามประเมินผล ประสิทธิภาพของพืช

สมุนไพร อย่างต่อเนื่อง

7. ด้านการขยายผล ควรจัดหางบประมาณในการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ เพื่อขยายตลาดผลิตภัณฑ์

4. อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษา การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยดง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยดง อำเภอนาขุณ จังหวัดมหาสารคาม มีประเด็นที่น่าสนใจ ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้คือ

4.1 การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยดง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยดง อำเภอนาขุณ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ผลการศึกษานี้ปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะ

4.1.1 กลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยดง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยดง อำเภอนาขุณ จังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการที่จะสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวของตน จึงได้ดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เช่น ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ พบว่า ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ตลอดจนทั้งมีการจัดบันทึกรายงานการประชุมอย่างต่อเนื่อง ด้านการสร้างข้อตกลงร่วมและกฎระเบียบของกลุ่ม พบว่า ได้มีการร่างข้อตกลงร่วมหรือกฎเกณฑ์ของกลุ่ม โดยคณะกรรมการของกลุ่ม ด้านการวางแผนกิจกรรมของกลุ่ม พบว่า มีการจัดทำแผนการผลิตของสมาชิก และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดการจัดหาวัตถุดิบ ด้านการ

ดำเนินกิจกรรมกลุ่ม พบว่า มีการถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกเกี่ยวกับกิจกรรมที่กลุ่มเลือก เช่น การทำขมิ้นผง เป็นต้น ด้านการพัฒนาผู้นำและสมาชิก พบว่า มีการฝึกอบรมให้ความรู้ โดยเชิญวิทยากรมาบรรยายเกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชสมุนไพร ด้านการประเมินผล พบว่า มีประเมินผล โดยคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม ด้านการขยายผล พบว่า มีการระดมทุนจากสมาชิกอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

4.1.2 กลุ่มอาชีพกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร ต้องการอนุรักษ์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้พืชสมุนไพรในการรักษาโรค เช่น ขมิ้นชัน มีสรรพคุณใช้รักษาโรคกระเพาะอาหาร รักษาโรคท้องเดิน ลดไข้ เป็นต้น ดังนั้น ทางกลุ่มอาชีพ จึง ได้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 3) ทางกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร ต้องการให้สมาชิก ได้ใช้พื้นที่ทางการเกษตรให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า เพื่อเกิดความร่วมมืออันดีของชุมชน และเพื่อดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับ แนวคิดการดำเนินการแบบกลุ่มของ ฌ็อง-ฌัก อ็องรี (2545 : 77) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติการหรือการดำเนินงาน (operations) หมายถึงกระบวนการในการสร้างคุณค่า (create value) ให้แก่ ปัจจัยนำเข้า (input) ให้เป็นผลลัพธ์ (outputs) ที่มีราคาซึ่งถือได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์หลักของทุกองค์กร ในการที่จะผลิตและพัฒนาสินค้าและบริการที่มีคุณภาพออกสู่ตลาด และเข้าถึงมือผู้บริโภค การดำเนินงานเป็นกระบวนการเพิ่มมูลค่าให้แก่วัตถุดิบและปัจจัยนำเข้าเพื่อแปรรูปให้เป็นผลลัพธ์ โดยเป้าหมายหลักของการดำเนินงานคือ การเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต หรือการเพิ่มผลิตภัณ์และการปรับปรุงคุณภาพ ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและความพอใจของลูกค้า ซึ่งจากผลการศึกษาเรื่อง ลักษณะการดำเนินงานกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร หมู่ที่ 1 ตำบลหัวคอง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีการดำเนินการ โดยมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มปลูกพืชสมุนไพร ได้ร่วมแรงร่วมใจกัน ประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยได้ดำเนินการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร จนประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง ถือเป็นตัวอย่างที่ดีในการความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

1) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 2 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจน เข้าใจง่าย ข้อ 3 เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และ ข้อ 1 มีการกำหนด

วัตถุประสงค์ของกลุ่มไว้หลายด้าน สาเหตุอาจเนื่องจาก คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มปลูกพืชสมุนไพร ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกอ่านเข้าใจง่าย ตลอดทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิก มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มด้วย จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ได้รับการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

2) ด้านการสร้างข้อตกลงร่วมและกฎระเบียบของกลุ่ม พบว่า อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 2 เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อร่วมหรือกฎเกณฑ์ของกลุ่ม ข้อ 1 มีการร่างข้อตกลงร่วมหรือกฎเกณฑ์ของกลุ่ม โดยคณะกรรมการ และข้อ 3 มีการบันทึกข้อตกลงร่วมหรือกฎเกณฑ์ของกลุ่มไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สาเหตุอาจเนื่องจาก คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มปลูกพืชสมุนไพร ได้มีการสร้างข้อตกลงร่วมและกฎระเบียบของกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกทุกคน ได้ถือปฏิบัติเหมือนกันทุกคน โดยมีการบันทึกข้อตกลงร่วมหรือกฎเกณฑ์ของกลุ่มไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ได้รับการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

3) ด้านการวางแผนกิจกรรมของกลุ่ม พบว่า อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การผลิต ข้อ 3 มีการบันทึกแผนการผลิตของสมาชิก/กลุ่มไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ข้อ 1 มีการจัดทำแผนการผลิตของสมาชิก/กลุ่ม และ ข้อ 2 เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตของสมาชิก/กลุ่ม สาเหตุอาจเนื่องจาก คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มปลูกพืชสมุนไพร ได้วางแผนกิจกรรมของกลุ่ม เช่น มีการจัดทำแผนการผลิต มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดการจัดหาวัตถุดิบ มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย อย่างเป็นระบบ จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ได้รับการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

4) ด้านการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การประชุมกลุ่ม ข้อ 1 การจัดประชุมกลุ่ม ข้อ 2 การจดบันทึกการประชุมกลุ่ม และ ข้อ 3 การแจ้งสมาชิกเข้าประชุม สาเหตุอาจเนื่องจาก การจัดประชุมกลุ่ม เพื่อพบแลกเปลี่ยนนั้น ได้จัดประชุมในช่วงเวลากลางวัน ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกร ได้ออกไปทำนา ทำไร่ ไม่มีเวลาเข้าร่วมประชุม จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ได้รับการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง

5) ด้านการพัฒนาผู้นำและสมาชิก พบว่า อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 1 การจัดทำโครงการพัฒนาผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ข้อ 2 การพัฒนาผู้นำและสมาชิกกลุ่ม เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้ และ ข้อ 3 การจัดประชุม และการจัดงานนอกสถานที่ สาเหตุอาจเนื่องจาก คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มปลูกพืชสมุนไพร ได้มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิก เช่น เสิมวิทยากรผู้มีความรู้ ความสามารถ มาฝึกอบรม การเพาะปลูกพืชสมุนไพร ตลอดจนทั้งการบำรุงรักษาพืชสมุนไพร ให้มีประสิทธิภาพ อย่างสม่ำเสมอ จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ได้รับการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

6) ด้านการประเมินผล พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 3 ประเมินผลโดยคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม ข้อ 4 การบันทึกผลการดำเนินงานไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และ ข้อ 5 การรายงานผลการประเมิน สาเหตุอาจเนื่องจาก คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มปลูกพืชสมุนไพร ยังขาดการกำหนดตัวชี้วัด การประเมินผลการดำเนินงานที่เป็นระบบ จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ได้รับระดับการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง

7) ด้านการขยายผล พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 1 การเปิดรับสมาชิกในหมู่บ้าน ข้อ 3 การระดมทุน และ ข้อ 2 การรับสมาชิกจากหมู่บ้านอื่น สาเหตุอาจเนื่องจาก คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มปลูกพืชสมุนไพร ยังขาด การเปิดรับสมาชิกจากหมู่บ้านอื่น เพื่อระดมทุน ขาดการประชาสัมพันธ์ทางสื่อ โทรทัศน์ สื่อวิทยุ เพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่รู้จัก ผลดีของของกลุ่ม เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ได้รับระดับการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง

4.2 จากผลการศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิก ต่อการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้ อาจเป็น เพราะ 1) กลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร มีความต้องการประกอบอาชีพเสริมจากการทำการเกษตร จึงได้รวมกลุ่มกันปลูกพืชสมุนไพร โดยเฉพาะขมิ้นชัน ซึ่งเป็นพืชที่มีอยู่ทั่วไปตามหัวไร่ ปลายนา ตามบ้านเรือน โดยสามารถนำมารักษารักษาสุขภาพตนเองและครอบครัวให้แข็งแรงและบรรเทาการเจ็บไข้ได้ เป็นการลดค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัว และสนองตอบและปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คั้งนั้นกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร หมู่ที่ 1 จึงมีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง เช่น การมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม พบว่าสมาชิกทุกคน มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อให้กลุ่มมีรายได้เสริมจากการขายสมุนไพร การมีส่วนร่วมประชุมในการกำหนดข้อตกลงร่วมหรือกฎระเบียบของกลุ่ม พบว่าสมาชิกทุกคน ก็ให้ความร่วมมือในการประชุมในการกำหนดข้อตกลงร่วมหรือกฎระเบียบของกลุ่มให้มีความชัดเจน การมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมของกลุ่ม เช่น การวางแผนการผลิต พบว่า สมาชิกกลุ่มก็มีส่วนร่วมอยู่พอสมควร การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เช่น การแปรรูป การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม พบว่า สมาชิกก็มีส่วนร่วมอยู่พอสมควร เป็นต้น 2) สมาชิกและคณะกรรมการของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร มีความเข้มแข็งและมีการรวมกลุ่มกันดี เพราะทางกลุ่มคิดว่า การเพาะปลูกพืชสมุนไพร จะสามารถสร้างรายได้เสริมให้แก่กลุ่มอีกทางหนึ่ง จากการทำเกษตรเพียงอย่างเดียว และกลุ่มอาชีพต้องการมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้กลุ่มอาชีพต้องขยันในการทำงาน และทางกลุ่มได้ทดลองปลูกพืชสมุนไพรในช่วงแรกในพื้นที่ 15 ไร่ และส่งผลผลิตขายให้แก่ มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นเงินทั้งสิ้น 1,725,000 บาท ซึ่งทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพ มีรายได้เสริมเฉลี่ยครอบครัวละ 2,000 – 3,000 บาทต่อเดือน 3) ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้แก่ เทศบาลตำบลนาฉวน ได้ให้ความสำคัญต่อกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร หมู่ที่ 1 ตำบลหัวคอง อำเภอนาฉวน จังหวัดมหาสารคาม โดยได้สนับสนุนเงินทุนเบื้องต้นในการดำเนินกิจกรรมจำนวน 100,000 บาท เพราะคิดว่ากลุ่มอาชีพ มีความสำคัญต่อการพัฒนาตำบลหรือท้องถิ่น ให้เจริญรุ่งเรือง และเพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนให้เข้มแข็ง ให้ชุมชนสามารถยืนได้ลำแข้งของตนเอง ลดการพึ่งพาจากภายนอก เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าว จึงน่าจะเป็นสาเหตุให้ได้รับการมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อการของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร หมู่ที่ 1 ตำบลหัวคอง อำเภอนาฉวน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนากลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของ สัมพันธ์ เศรษฐกิจและคณะ (2540 : 70) กล่าวว่า การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเพื่อพัฒนา ไปสู่ผลสำเร็จนั้น จะต้องคำนึงถึงความเหนียวแน่นและประสิทธิภาพ ขององค์กรเป็นหลัก เช่น กลุ่มจะต้องเกิดจากความต้องการของชุมชนและความสมัครใจ กลุ่มต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนร่วมกันของสมาชิกกลุ่มจะต้องมีความสัมพันธ์และบรรยากาศแห่งความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มจะต้องกำหนดหน้าที่ให้สมาชิกรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเห็นแก่ประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว กลุ่มต้องกำหนดหน้าที่สมาชิกให้ชัดเจน นอกเหนือจากการประชุม กลุ่ม

จะต้องมีระเบียบวินัย อยู่ร่วมกันอย่างมีกฎเกณฑ์ และกลุ่มจะต้องสามารถดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ช่วยเหลือสมาชิกมาพบกันบ่อยครั้ง มีแผนงาน มีกิจกรรมสนองตอบความต้องการของสมาชิก กลุ่มจะต้องมีเป้าหมายการเพิ่มสมาชิก หรือประเมินผลกลุ่มเอง และสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มในการพัฒนาของ ปารีชาติ วลัยเสถียร (2544 : 298 - 299) ได้อธิบาย หลักการส่งเสริมการรวมกลุ่มว่า ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ว่าด้วยการจัดตั้งกลุ่ม ขั้นตอนที่ 2 ว่าด้วยการเคลื่อนไหวของกลุ่ม และขั้นตอนที่ 3 ว่าด้วยการเจริญเติบโตของกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งจากผลการศึกษาเรื่อง ลักษณะการดำเนินงานกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร หมู่ที่ 1 ตำบลหัวดง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มปลูกพืชสมุนไพร ได้ร่วมแรงร่วมใจกัน ดำเนินงานบริหารจัดการกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร อย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จ ถือเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินกิจกรรมหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับตำบล เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน จากเหตุผลดังกล่าว จึงน่าจะเป็นสาเหตุให้ ได้รับการมีส่วนร่วม จากคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มปลูกพืชสมุนไพร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ตลอดทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษญา รัตเวสส์ (2547 : 86) ได้ศึกษา การดำเนินงานกลุ่มสตรีจักสาน ป่านศรนารายณ์ หมู่ที่ 8 ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานกลุ่มสตรีจักสาน ป่านศรนารายณ์ หมู่ที่ 8 ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.1.1 จากผลการศึกษา พบว่า ลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านหัวดง หมู่ที่ 1 ตำบลหัวดง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทำให้ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.) การกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม คณะกรรมการและสมาชิก ต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการสร้างรายได้เสริมแก่สมาชิกของกลุ่มให้ชัดเจน เช่น ควรกำหนดให้สมาชิก มีรายได้เดือนละ ไม่ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อคนต่อเดือน เป็นต้น

2.) การวางแผนการผลิต/กิจกรรม ต้องมีการจัดทำบัญชีในการใช้จ่ายเงิน วางแผนจัดซื้อวัตถุดิบ อย่างเป็นระบบ

- 3.) การกำหนดบทบาทหน้าที่ ควรชี้แจงเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิก และคณะกรรมการให้ได้รับทราบ และปฏิบัติให้ถูกต้องทุกคน
- 4.) การพัฒนาผู้นำ ควรมีการฝึกอบรมพัฒนาผู้นำของแต่ละกลุ่มย่อย ให้มีประสิทธิภาพ
- 5.) การสร้างข้อตกลงและระเบียบกลุ่ม ต้องร่างข้อตกลงและระเบียบของกลุ่ม ให้มีความชัดเจน มีความรัดกุมในทุกขั้นตอน ตลอดทั้งประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม
- 6.) การดำเนินกิจกรรม ควรมีการประชุมร่วมกันของสมาชิกทุกเดือน เพื่อให้ทราบข่าวสาร และให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชสมุนไพร การแปรรูป การบรรจุหีบห่อเพื่อจำหน่าย เป็นต้น
- 7.) การประเมินผล ต้องมีการติดตามและประเมินผลประสิทธิภาพของพืชสมุนไพร อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

5.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

- 5.2.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร หมู่ที่ 1 ตำบลหัวดง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
- 5.2.2 ควรศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร หมู่ที่ 1 ตำบลหัวดง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม